

Transkribering av Jubileumswebbinarium, del 6 – Sveriges Domstolars internationella utvecklingsverksamhet

Från Ystads tingsrätt

Sändes den 25 mars 2022, klockan 12:00

Deltagare

Lagmannen Fredrik Löndahl, enhetschefen Jonas Högström, rådmannen Fredrik Bohlin, internationella samordnaren Christoffer Önrup och kommunikatör Fredrik Lassen.

FREDRIK LÖNDAHL: Varmt välkomna till Ystads tingsrätt och det sjätte avsnittet i Skånska hovrättens serie med webbinarium i syfte att uppmärksamma hovrättens 200-årsjubileum. Jag som har glädjen att få hälsa välkommen heter Fredrik Löndahl och är sedan den första mars i år ny som lagman vid tingsrätten. Och eftersom vi nu befinner oss i landets sydligaste domstol med närheten till kontinenten, inte minst genom två stora hamnar i domsagan och också en flygplats, så har vi som tema för vårt bidrag valt Sveriges Domstolars internationella utvecklingsarbete. Vi kommer idag att få lyssna till Jonas Högström som är chef för enheten för internationella relationer på Domstolsverket och därefter bjuder rådmannen Fredrik Bohlin och internationella samordnaren Christoffer Önrup på ett samtal under ledning av kommunikatör Fredrik Lassen. Jag hoppas att ni, precis som jag, ser fram emot att få höra mer om detta viktiga och intressanta arbete.

Men innan de får ordet, låt mig först berätta lite kort om Ystad och Ystads tingsrätt. Ystad är nog en stad som många förknippar med sommaren. Och visst är det så att de långa härliga sandstränderna lockar åtminstone efter kontorstid, men såklart Sandskogen underbara konferensanläggning där jag gissar att framför allt en är bekant för många i domstolsväsendet genom alla de konferenser och kurser som genomförs där. Ystad är en gammal stad med anor, vilket inte minst syns på bebyggelsen med många bevarade byggnader från svunna tider och ett gatunät i gamla stan som i princip är oförändrat sedan medeltiden. Många känner säkert också till Tornväktaren med anor från 1700-talet, Mariakyrkan och klostret, och så klart vore det nästan ett tjänstefel om jag inte skulle nämna stadens stolthet, Wallander. Och vi får ju verkligen vara glada för att antalet mord i Wallander-filmerna inte riktigt syns i tingsrättens statistik.

Idag har Ystad tingsrätt en domsaga som spänner över stora delar av Söderslätt och Österlen. Ungefär 150 000 invånare från Trelleborg i väster upp över Svedala, Skurup ner till Sjöbo, Tomelilla, Simrishamn och åter till Ystad. Under olika perioder så har det funnits rådhusrätter i Ystad,

Simrishamn och Trelleborg, medan det i övrigt har funnits häradsrätten i området. När man följer historieskrivningen så är det påfallande ofta som det sker förändringar i tingslagen, det vill säga i domsagorna. Ömsom slås de ihop och ömsom splittras de upp igen. Österut så hittar vi Ingelstads, Järrestads, Herrestads och Ljunits härader med tingsplatser i Hammenhög och Stora Herrestad. I mitten av 1800-talet bröt sig Herrestads och Ljunits härader ut. Och då stod Ingelstad och Järrestad kvar och bildade sitt eget tingslag med tingsplats i Hammenhög. Härifrån Hammenhög så berättas det att man så sent som 1706 dömde en kvinna för häxeri. Men på den tiden var det väl tack och lov förbjudet med häxbål, så att straffet blev i stället ett spöstraff och att gå i lära. I Hammenhög så har det funnits tre olika tingshus som har legat bredvid gästgivaregården. Det sista det byggdes på 1880-talet eftersom häradshövdingen tyckte det var besvärligt att den lokala banken som var öppen någon dag i veckan huserade i samma lokaler. 1944 blev borgmästartjänsten i Simrishamn ledig och då använde man en lag från 1932 om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende för att lägga samman rådhusrätten med häradsrätten. Och domstolens säte blev då Simrishamn. Man hade också kvar tingsstället i Hammenhög som man faktiskt använde ända fram till 1983. I samband med tingsrättsreformen 1971 så fick domstolen namnet Ingelstads och Järrestads tingsrätt men 1974 ändrades detta till Simrishamns tingsrätt. 1991 stod ett nytt fint tingshus klart i Simrishamn, men det kom faktiskt endast att användas i tio år då domstolen 2001 slogs samman med Ystad tingsrätt och verksamheten flyttade hit.

Nordväst från Simrishamn så hittar vi Albo härad som fram till 1892 hade sitt tingsställe i Brösarp. Efter det så bildade man gemensamt tingslag med Gärds härad i de södra delarna av nuvarande Kristianstad kommun och då hade man istället tingsställe i Degeberga. Det här pågick ända fram till 1967 då man gick samman med Ingelstad och Järrestad och därefter följer man samma resa som Simrishamns tingsrätt.

Norröver för Ystad så hittar vi Färs härad med tingsplats i Sjöbo, fram till 1877 så hade man ett gemensamt tingslag med Frosta härad som senare kom att tillhöra först Eslövs tingsrätt och därefter Lunds tingsrätt. 1967 så upphörde häradet som ett eget tingslag då man slogs ihop med domstolen i Ystad och verksamheten flyttade hit. Innan tingsplatsen blev Sjöbo så höll man ting i Åsum och Östraby där den dåvarande landshövdingen var bosatt. 1728 beslutade kungen att tingsplatsen skulle vara i Sjöbo och detta fick då häradshövdingen som beskrivs som en i hög grad egenmäktigt och envis person att lämna sin post. Det var väl helt enkelt bekvämare, tyckte han, att hålla ting nära hemmet, och i stället så övertogs posten av hans son. Sjöbo har haft tre tingshus. De sista tog man i bruk 1905 lite grann för att möta ortens utveckling som en nybliven järnvägsknut. Bland invånarna var upprördheten stor eftersom det här husbygget visade sig bli dubbelt så dyrt som beräknat. Men det kanske inte är sista gången i historien som det har skett.

Västerut fanns, som jag tidigare nämnde en rådhusrätt i Trelleborg som var verksam mellan 1867 och 1963. Trelleborg ligger i Skytts härad som även omfattar nuvarande Vellinge kommun. I slutet av 1600-talet så flyttade man tingsställe till Klörup, en liten ort på Söderslätt som låg längs landsvägen och som numera har upphört som egen småort. Än idag så finns här häradshäktet från 1809 bevarat och man använde detta fram till början på 1900-talet då tingsstället flyttade till Malmö. Själva tingen, de höll man dock i en länga till gästgivargården. 1971 till tingsrättsreformen bildades Skytts

och Oxies tingsrätt som året efter flyttade till Trelleborg som kansliort och där ett nytt tingshus stod klart 1973. 1974 ändrades namnet till Trelleborgs tingsrätt och den domstolen fick sedan verka i ungefär trettio år innan den slogs samman med Ystads tingsrätt. Förutom Vellinge kommun som fördes till Malmö tingsrätt.

Hur var det då med domstolarna i Ystad? Jag har redan nämnt häraderna, Vemmenhög, Ljunit och Herrestads som alla har varit olika konstellationer. Vemmenhög hade sedan man bröt sig loss från Skytt och Oxie, ett eget tingsställe i Anderslöv. Medan Ljunits och Herrestad hade ett gemensamt i Stora Herrestad. 1878 så bildade alla tre ett gemensamt tingslag och man bestämde sin tingsplats till Ystad. Följaktligen 1902 påbörjades bygget av ett nytt tingshus som stod färdigt 1904 och som faktiskt är det hus som än idag används som kontorsdel för Ystad tingsrätt. Stadsarkitekten Peter Boisen, som ligger bakom flera storslagna byggnader i Ystad, var den som fick uppdraget att rita huset som på den tiden kostade 100 000 kronor att bygga. Det drabbade dock ingen fattig eftersom de här tre herraderna beskrivs som några av landets mest välbärgade. Det här var sedan den ursprungliga, Ystad tingsrätt 1971 och den ursprungliga domsagan som var Sjöbo, Skurup och Ystad kommuner. Tingsrättens byggnad den kan man väl snarast beskrivas som slottsliknande. Det röda teglet, trappstegsgavlarna, putsade blindingar, ankarslut och våningsspann. På byggnaden finns också ett karakteristiskt torn med tingshusklocka. Den tidigare stora tingsalen befinner sig i en absid-liknande utbyggnad. Interiören i domstolen är tidstypisk med snickerierdetaljer, spegeldörrar och blynnefattade fönster. Från början så hade såklart häradshövdingen sin bostad på ovanvåningen. Vaktmästaren hade sin i källaren. Men de tiderna är såklart förbi och i samband med sammanslagningen med Trelleborgs tingsrätt 2004 så blev behovet av större lokaler stort och man gjorde då en tillbyggnad i tre våningar som rymmer domstolens huvudingång, reception och salar. 1994 byggnadsminnesförklarades tingshuset som en följd av de synnerligen höga kulturhistoriska värdena, och i dagsläget så planerar man vid tingsrätten att få en fast säkerhetskontroll. Vi följer ju tidens utveckling, men det är faktiskt inte helt enkelt eftersom de tillgängliga ytorna är små. Och för att vi ska kunna genomföra detta projekt så måste man bygga till ytterligare ett fjärde våningsplan. Från domstolens sida så hoppas vi att detta ska kunna påbörjas senare i år. Men det kräver och förutsätter att alla tillstånd ges av länsstyrelsen och byggnadsnämnden. Och under byggnadstiden som vi beräknar till cirka ett år så kommer vår förhandlingsverksamhet att ske i andra provisoriska lokaler i centrala Ystad.

Med dessa ord om Ystad tingsrätts historia och framtid så vill jag nu lämna vidare till dagens tema om Sveriges Domstolars internationella utvecklingsarbete.

JONAS: Hej. Jag heter Jonas Högström, jag är chef för Domstolsverkets internationella enhet sedan ett antal år. I grunden är jag hovrättsråd i Svea hovrätt och är tjänstledig därifrån för att vara på Domstolsverket. Jag har blivit ombedd att berätta lite grann om Sveriges Domstolars internationella biståndsverksamhet, varför det finns en sådan och vad det är vi gör och också på vilket sätt det här gagnar Sverige och oss i Sveriges Domstolar. Själva uppdraget är kanske inte så olikt och främmande som man kanske kan tro från början. Det är nämligen så att vi delar det uppdraget med väldigt många andra myndigheter i den svenska statsförvaltningen att bidra till svenskt biståndsarbete på olika sätt.

Och varför då? Ja, i Sveriges samarbetsländer, de som Sverige arbetar med kring bistånd och utvecklingsinsatser, så är det naturligtvis ofta så att den offentliga förvaltningen är underutvecklad och svag. Därför vill man använda den kärnkompetens som finns i olika svenska myndigheter. Man vill också att vi ska framhålla vår bakgrund och den demokratiskt förankrade statstjänstemannaroll som vi svenska myndighetspersoner ofta har. Grundtanken är ju förstås att vi ska bygga upp de nationella institutioner och myndigheter, domstolar i vårt fall, som vi arbetar med för att bygga upp deras kapacitet, för att de ska kunna ge en bättre trygghet och service till medborgarna i det landet där de befinner sig. Målen och prioriteringarna följer av Sveriges utrikes- och biståndspolitik. Styrningen av oss och andra myndigheter sker genom regleringsbrev, i vårt fall, men kanske framför allt genom regeringens och den centrala biståndsmyndigheten, Sidas olika strategier för biståndet. Något som är väldigt tydligt, inte minst de senare åren, är arbetet med frågor om demokrati, mänskliga rättigheter, skydd av rättsstaten. Att bygga upp rättsväsendets funktion har blivit allt viktigare och även i det utvecklingssamarbete som Sverige vill bedriva med våra samarbetsländer. Det gör att efterfrågan på insatser från oss i Sveriges Domstolar är nu högre än någonsin förut.

Vad är det då vi gör i andra länder? Först och främst så är det just det här långsiktiga utvecklingssamarbetet, ett bilateralt samarbete direkt mellan svenska domstolar och ett domstolsväsendet i det andra landet. Det handlar om en förändrings- och ett utvecklingssamarbete i projektform. Där vi då söker medel från Sida för varje enskilt projekt. Så har vi jobbat i flera decennier nu, och som sagt så har behoven och efterfrågan på våra insatser ökat markant på senare år.

Exakt vad det är vi gör? Vilka teman som finns för de här projekten styrs naturligtvis av behoven i mottagandet. Men det gäller ju också att hitta områden där vi känner att vi har ett mervärde med deltagande just från Sveriges Domstolar. Och tittar vi på de frågor som är aktuella så ser vi att det handlar väldigt mycket om den förändrings och utvecklingsfrågor som Sveriges Domstolar har haft med sig, ibland så länge tillbaka, som en bit in på förra seklet, men också frågor som vi jobbar med på senare år och även idag. Idag är vi verksamma i tre länder i långsiktiga projekt. Bosnien Hercegovina, Albanien och så småningom hoppas vi att sätta upp ett projekt i Armenien. I Bosnien har vi varit verksamma sen 2017 och inriktningen där är framför allt mot att stärka och effektivisera inre arbetsformer och i domstol. Vi vill göra det genom att öka graden av delegation och renodla domarrollen. Här ligger man i Bosnien långt, långt efter många europeiska länder. På senare tid har vi breddat samarbetet så idag omfattar det också frågor om att försöka reformera, förenkla, förbättra processen i andra instans. Vi jobbar också med jämställdhetsintegrering i domstolsväsendet och vi jobbar för att stärka öppenheten och den proaktiva kommunikationen med media från domstolarnas sida. I Albanien jobbar vi tillsammans med de andra myndigheterna i rättsväsendets myndigheter. Polisen, Åklagarmyndigheten, Sveriges Domstolar och Kriminalvården arbetar alltså med våra motsvarigheter i Albanien och temat för samarbetet är hanteringen av unga lagöverträdare igenom hela rättskedjan. I Armenien har vi jobbat under en tid nu för att försöka kunna starta upp ett nytt projekt. Här kommer temat vara det som vi i Sverige refererar till som det förtroendeskapande arbetet. Frågor om processuell rättvisa framför allt. I centrum kommer domarrollen att stå, frågor om etik, oberoende, men naturligtvis också bemötandet av partner och andra brukare.

Domskrivningen, kommunikationen med dem som är aktiva i domstolsprocessen, men också att med media på motsvarande sätt som i Bosnien.

Sedan finns det en annan del av vårt uppdrag som handlar inte om den långsiktiga utvecklingssamarbete i projektform utan om att bidra med resurser från Sveriges Domstolar, till gemensamma insatser som framför allt EU sätter upp i konflikter och krisområden. Här handlar det alltså om att sända ut personal till EU:s insatser, och självfallet så handlar det i vårt fall om att sända ut personal till insatser som har ett mandat att arbeta just med utveckling av rättsväsendet och domstolsväsendet. Så har varit fallet i Kosovo, i Palestina, Albanien och Ukraina.

Om jag ska säga någonting om hur vi arbetar. Vårt förhållningssätt och metoderna i vårt arbete. Ja, i grunden handlar det naturligtvis om ett kollegialt erfarenhetsutbyte. Vi arbetar i grunden med samma frågor som våra kolleger i de länder där vi samarbetar. Det gäller ju att ha ett pragmatiskt och praktiskt perspektiv, eftersom även om utmaningarna många gånger är de samma så behöver ofta lösningarna se olika ut beroende på den skilda lokala kontexten. För att kunna bemanna våra insatser och projekt så har vi skapat en särskild expertbas. I den har vi ett 50-tal medarbetare från Sveriges Domstolar. Många domare, men också icke ordinarie domare och handläggare är personer från Domstolsverket. Egentligen all personalkategori finns representerade. Den här gruppen kompetens utvecklas löpande och vi har ett särskilt erfarenhet utbyte just för att vi ska kunna ta från den här gruppen och använda personalen i våra projekt med ibland ganska kort varsel.

Det finns också domstolar här i Sverige som arbetar mera direkt mot domstolar i de länder där vi samarbetar. Nu är det aktuellt inom ramen för Bosnienprojektet, där tingsrätterna i Varberg, i Östersund, i Ystad och Malmö samarbetar direkt med domstolar i Bosnien och Hercegovina.

På vilket sätt får det här arbetet då betydelse för oss i Sverige och oss i Sveriges Domstolar? Till att börja med så är det här ett uppdrag som vi utför åt regeringen för att bidra till uppfyllandet av de svenska utrikes- och biståndspolitiska målen. Det handlar i grunden om internationell solidaritet och en vilja till att bidra till utveckling i vår omvärld. En starkt rättssäkerhet i vår omvärld, förbättrade funktioner för rättsväsendena, när det gäller brottsprevention och lagföring påverkar ju naturligtvis också Sverige och andra närliggande områden. De breddade perspektiven. Det faktum att man kan se att samma utmaningar och problem kan lösas på olika sätt kan också vitalisera vårt eget förändrings- och utvecklingssamarbete här i Sverige när vi utvecklar våra svenska domstolar på olika sätt. Allra sist så är det också så att möjligheten att delta i internationella insatser bidrar till att göra Sveriges Domstolar mer attraktiva som arbetsgivare.

Tack för detta! Det har varit jätteroligt att delta.

FREDRIK LASSEN: Vi tackar Jonas Högström för den inledningen och här sitter jag nu med Fredrik Bohlin, rådman i Ystads tingsrätt och Christoffer Önrup som är internationell samordnare på Domstolsverket som själva har egna erfarenheter av den internationella verksamheten. Vilka länder har ni varit i?

FREDRIK BOHLIN: Självt har jag varit i bland annat Ryssland och Ukraina, som ju är länder som är aktuella i dagsläget av väldigt tråkiga skäl. Jag har också varit mycket i Turkiet och på senare år har jag företrädesvis varit i

Bosnien och involverad i de projekt som Jonas precis berättar om och som Sveriges Domstolar driver där.

CHRISTOFFER: Jag var engagerad i en korttidsinsats i Ramallah på Västbanken i Palestina och nu är jag projektledare i vårt Bosnienprojekt. Så jag har varit i Sarajevo och de norra delarna av Bosnien Hercegovina.

FREDRIK LASSEN: Så ni har båda erfarenheter med Bosnienarbetet? Vad handlar det egentligen om? Vad är det vi gör i Bosnien?

CHRISTOFFER: Vårt projekt i Bosnien Hercegovina. Det är ju i särklass Domstolsverkets och Sveriges Domstolar största utvecklingssamarbete hittills. Det ska pågå under drygt fyra års tid. Vi är nu inne på det andra året. Budgetmässigt så ligger projektet på omkring 19 miljoner svenska kronor. Förutom mig själv så har vi även en annan projektledare involverad. Vi dubblar projektledarskapet. På plats i Sarajevo och så har vi en ordinarie domaren, en projektkoordinator på plats. Och inte minst, ett tjugotal engagerade domare och personal ute på Sveriges Domstolar som vi idag anlitar som experter, från Ystad i söder upp till Umeå i norr. Jonas Högström har gått in i korthet på vad projektet går ut på, men det huvudsakliga syftet är att stärka rättsväsendet i Bosnien-Hercegovina som i förlängningen då ska leda till att Bosnien Hercegovina uppfyller de krav som EU ställer på dem för att de ska kunna upptas som kandidatland för ett fullvärdigt medlemskap inom EU. Jag vet inte, Fredrik vill du lägga till lite mer om ditt engagemang i projektet i Bosnien-Hercegovina?

FREDRIK BOHLIN: Jag har företrädesvis då varit engagerad i ett systerdomstolsprojekt som Ystad tingsrätt och Malmö tingsrätt har drivit från svensk sida, då i förhållande till i dagsläget totalt åtta domstolar i Bosnien-Hercegovina och det där projektet det går ut på att hitta nya arbetsformer i de bosniska domstolarna och delegera arbetsuppgifter från domare till andra kategorier anställda på domstolen. Företrädesvis notariater, som finns även i Bosnien, men som till skillnad från notarierna i Sverige är oavlönad än så länge. Smaka på det landets notariater. Det är för övrigt en del som vi siktar på att få ändrat på innan det här projektet över att även bosniska notariater ska få betalt för sitt arbete som de gör. Men bakgrunden till att det här har identifierats som ett utvecklingsområde det är just arbetssituationen för bosniska domare. Vi har noterat det inledningsvis när vi har kartlagt hur de bosniska förhållandena och om de har väldigt många domare per capita i Bosnien jämfört med Sverige. Det är väldigt stor skillnad och samtidigt som domare är engagerade i varenda gemförflyttningsfråga i arbetet på domstolen. Det finns ingen grad av delegation över huvud taget kan man säga. Så det är syftet med det projektet i den delen. En senare komponent som har kommit igång, som syftar till att där vi också engagerat de bosniska justitiedepartementen. De är närmare 14 stycken i Bosnien, så det är ganska rörigt på den organisatoriska nivån och där syftar projektkomponenten till att få till stånd en opinionsbildning som möjliggör för de bosniska domstolarna att få lagstiftning på plats, som möjliggör ett annat arbetssätt och också budget på plats i slutändan, så att de kan genomföra detta.

FREDRIK LASSEN: Har det gett några insikter i ditt eget jobb? Vad tar du med dig?

FREDRIK BOHLIN: Ja, några stycken är väldigt slående. Just att vi har jobbat mot flera domstolar i Bosnien så blir det väldigt, väldigt tydligt för oss vilken betydelse ledarskapet har på den enskilda domstolen för möjligheten

att genomföra någonting över huvud taget. Här kan man ju säga att det vi jobbar med inom ramen för befintlig lagstiftning och befintlig budget och befintlig organisatorisk struktur på domstolarna, ändå genomföra förändringar. Vi jobbar liksom med mjukvaran om man säger så, och ska man jobba med mjukvaran så är det väldigt mycket attityd som det handlar om och ledarskap. Och där ser vi ju domstolar i Bosnien som och enskilda domare i Bosnien som under det här projektets gång mer eller mindre har dubblat sin målavverkning när man har engagerat andra yrkeskategorier i arbetet. Det är häpnadsväckande resultat på sina håll och det skulle jag säga att det är tack vare det enskilda ledarskapet i Bosnien som vi har nått de resultaten.

FREDRIK LASSEN: Intressant och bra erfarenheter, men hur får man spridning på de här erfarenheterna till andra domstolar i Sverige?

CHRISTOFFER: Inte minst så är vi ju aktiva på intranätet där vi lägger ut nyheter när vi genomför aktiviteter på plats i våra internationella projekt. Vi har också inlett ett samarbete, ett väldigt framgångsrikt sådant med Domarbloggen som ju skrivs och förvaltas av Södertörns tingsrätt och där kommer vi in med inlägg ungefär var sjätte vecka där vi beskriver ett internationellt projekt, gärna med fokus på personen i fråga som har varit iväg och vilka insikter som hon eller han tar med sig ifrån detta. Sedan, inte minst inom expertbasen. Där har vi ju ett femtiotal medarbetare. En gång varje år så samlar vi dessa på ett expertmöte nu nyligen i november möjlighet att träffas fysiskt där vi fokuserar väldigt mycket på erfarenhetsutbyte och de insikter man har fått ifrån det internationella arbetet.

FREDRIK LASSEN: Kan du ge något exempel? Vad finns det för erfarenheter som du har sett?

CHRISTOFFER: Över lag kan man ju säga som Fredrik var inne på att det här är mjuka frågor även också då i domarrollen. Men det ger ju ett bredare perspektiv. Man lyfter blicken helt enkelt, och kanske också även en stärkt yrkesstolthet kring sin egen domargärning och även kanske en viss ödmjukhet inför densamma. Och naturligtvis också att vissa frågor som vi tar för givet i Sverige. Man kan prata naturligtvis om rättsstatsgarantier. Domstolarna och inte minst domarnas oberoende, som vi kanske tar för givet i svenska domstolar, visa sig på ett helt annat sätt när man verkar i en internationell kontext. Och det tycker jag är väldigt värdefullt att man får med sig.

FREDRIK LASSEN: Hur ser man skillnaderna internationellt?

CHRISTOFFER: Det finns väldigt många exempel som man kan ta upp när jag var nere i Palestina. Till exempel så gjorde jag en presentation över hur Sveriges Domstolar var organiserat och de olika respektive domstolslagen. Även specialdomstolarna och jag minns att jag visade en schematisk bild av hur det ser ut och då frågade jag audioriet om det var några frågeställningar med anledning av detta och ganska omgående så kom det en fråga ifrån, jag tror att personen var en åklagare. Var korruptionsdomstolen hör hemma i det här schemat. Och varpå en annan deltagare svarade direkt att det finns ingen korruption i Sverige, så de behöver ingen korruptionsdomstol. Men då fick jag ju naturligtvis tydliggöra att korruptionsanklagelser och mål kring korruption hanteras av de allmänna domstolarna. Varpå deltagarna där ifrågasätter huruvida man kunde garantera att det verkligen är oberoende domare utan påverkan som dömer i

dess mål? Så det ställer ju saker och ting på sin spets, och det tvingar en att reflektera och det tycker jag är intressant och väldigt givande. Jag vet inte om Fredrik har erfarenheter du kan lägga till?

FREDRIK BOHLIN: Ja, en grej som precis som Christoffer var inne på. Jag tycker nog att domare i våra samarbetsländer, när det handlar just om frågor, större frågor kring domarrollerna och mänskliga rättigheter för den delen har en annan medvetenhet än vad vi själva har. Vi tar allting så himla mycket för givet, så vi har inte riktigt ögonen öppna alla gånger, kan man känna. Så får man ibland också lite såna där små insikter med sig genom det internationella samarbetet som där man helt enkelt resonerar annorlunda än vad vi själva gör i vissa frågor, inte minst när det handlar om tolkningen av Europeiska konventionen för mänskliga rättigheter och rätten till domstolsprövning och vem som har rätt i domstol att göra en sådan prövning. Till exempel, så vi fick vi reda på i det här Bosniensamarbetet att i delrepubliken Republika Srpska, så där finns det en speciell konstitutionsdomstol för just Republika Srpska. Den domstolen har bestämt att den enda som får fatta beslut, någon form av beslut i en domstol i Republika Srpska, det är den ordinarie domaren. De har nämligen icke ordinarie domare, precis som vi har även i Bosnien och Hercegovina, men just i Republika Srpska så får den kategorin domare inte fatta några beslut överhuvudtaget, och det hänger ihop med det att ska man bestämma i domstol så ska man ha en fullmaktsanställning, anser de. För att garantera individens rättssäkerhet. Det ställer till det för övrigt lite grann i vårt eget projekt, kanske, eftersom det försvårar möjligheten att delegera arbetsuppgifter. Men så kan man också resonera. Så resonerar inte vi.

FREDRIK LASSEN: Har vi några andra exempel, någonting som vi kan ta nytta av i Sverige?

CHRISTOFFER: Jag tycker vi har ett ganska målande exempel. I en annan delkomponent i vårt projekt i Bosnien-Hercegovina som handlar om att effektivisera processen för tvistemål i överrätt, i andra instans. Där de flesta överrätter sliter enormt med överbalansen och då pratar vi alltså uppemot en miljon mål där det genomsnittliga tvistemålsvärdet är omkring någon tusenlapp eller liknande, och de har alltså ingen filtreringsmekanism. På motsvarande sätt som vi i Sverige då har prövningstillstånd. För de menar att ett prövningstillstånd skulle inskränka medborgarnas rätt till en domstolsprövning enligt artikel 6 i Europakonventionen, medans vi genom vår erfarenhetsutbyte i den här komponenten försöker framhäva att vi ser inte detta som en inskränkning av Europakonventionen. Däremot så kan man då ifrågasätta om en handläggningstid på uppemot 7 år innan man får en dom eller ett beslut är i själva verket är en fråga om en inskränkning i enlighet med principen om "Justice delayed is justice denied". Så det är extremt vitaliserande diskussioner vi har haft med våra bosniska motsvarigheter i dessa frågor. På samma tema så har vi då diskuterat beredningsdomarens roll i svenska hovrätter där beredningsdomaren fördelar målen och gör en inkorgsanalys, kanske sortera bort överklaganden som är uppenbart ogrundade eller de som kanske förtjänar en lite snabbare prövning. Det har ju kraftigt ifrågasatts också av våra bosniska kollegor som menar hur kan man garantera att den här personen verkligen sköter sitt ämbete på föreskrivet sätt och att man blir föremål eller risk för att man får mutor eller liknande korruptionsanklagelser mot sig? Och det är ju en tanke som inte alls har slagit oss. Vi utgår ifrån att ämbetsmannansansvaret, statsmannansansvaret ligger så långt fram att det där blir en icke-fråga helt

enkelt. Men man som sagt, man lyfter blicken och man blir varse om att även vårt system kan ha vissa brister i några avseenden.

FREDRIK LASSEN: Vad har ni annars för erfarenheter? Vad tar man med sig? Vad innebär det i det vanliga arbetet när man kommer hem till Sverige?

FREDRIK BOHLIN: Det övergripande är väl, man blir faktiskt i slutändan ganska ödmjuk över hur viktig och stor rollen som domare faktiskt är, som basen i en demokratisk rättsstat. Ska man vara lite storvulen kan man ju säga att i dagsläget så vet vi alla att den demokratiska rättsstaten, så som vi känner den och en rättsskipning baserad på "Rule of law", den är hotad på olika sätt över hela världen. Den är hotad med anfallskrig i nuläget och den är hotad inom våra demokratier också av olika politiska krafter som försöker förändra den synen som de själva under hela efterkrigstiden i stort sett har haft, på hur en demokratisk rättsstat är uppbyggd och fungerar. Garanten för att få ha kvar en demokratisk rättsstat, det är vi domare som verkar inom dem. Där tycker jag att man får ett bredare perspektiv och bättre blick för spelet genom de här internationella erfarenheterna. För är det en sak som går som en röd tråd genom alla de samarbetsländer jag varit där, och jag som sagt varit även i Ryssland och Ukraina tidigare. Det är kanske två saker. Det ena är att det går oerhört trögt och långsamt i domstolarna. Det är problem på alla nivåer där, det är problem med lagstiftning som inte är ändamålsenlig. Det handlar om organisation och arbetsätt på domstolarna som är omständliga och inte ändamålsenliga. Och mycket av kultur och traditionsfrågor i domarkåren, där man inte liksom kanske är folkets tjänare som man borde vara, utan snarare sin egen tjänare. Och då kommer vi in på det andra som går igen i alla de här samarbetsländerna. Och det är det som Christoffer var inne på innan. Graden av korruption som är stor överallt där vi har varit, i alla fall där jag har varit. När väl korruption finns, och bara egentligen att det omgivande samhället har en uppfattning av att vi kan vara korrumperade, vi som arbetar i domstol, så är skadan redan skedd och där är det jag som domare som måste stå upp. Det är jag som måste förklara att jag gör det jag gör, utan några baktankar, utan att vara styrd av något annat än lagstiftning och praxis. På det sättet så skulle jag säga att jag blivit mycket mer på tårna i mitt eget arbete som domare på hemmaplan. Både när det handlar om mitt eget varande och mitt eget skrivande. Så tydligt som jag bara kan vara transparent och tydlig inför de parter jag möter och också vara fokuserad på att vara effektiv att ägna mig åt frågor som är relevanta för människor som lägger problem på domstolens bord och inte ägnar mig åt att navelskåda i juridiska frågor som är intressanta bara för att jag själv tycker det, utan gå på mål och inte passa bollen i sidled när man handlägger målen. Det är mycket man får med sig från det internationella arbetet skulle jag säga.

CHRISTOFFER: Jag kan bara hålla med. Vi har fokuserat ganska mycket på problem och kanske olikheter, men jag tycker mig också känna att när man kommer hem till Sverige att man ser vilka enorma likheter det faktiskt finns i domargärningen, oavsett i vilket land man verkar, och det är samma frågor vi tampas med. Vi har kommit lite längre i vissa avseenden och jag vill också trycka väldigt mycket på att mycket av det arbetet som vi utför är förtroendebyggande. Bemötandet gentemot parter är naturligtvis väldigt viktigt och det ska vi värna om. Vi ska inte ta det för givet och vi ska få starkare och förbättrade och inte nöja oss med att det är bra som det är, utan kan hela tiden utvecklas och bli bättre i den dynamiska processen för att möta medborgarnas behov av att få en så rättssäker prövning som möjligt.

FREDRIK BOHLIN:...och i tid.

FREDRIK LASSEN: Vi hörde ju Jonas snacka innan att det här också är ett värde för dem som är involverade. Det kan vara rätt kul och intressant sätt att vara en del av den internationella verksamheten. Är det kul? Nu pratar vi väldigt mycket om konkreta problem.

FREDRIK BOHLIN: Det är kul. Jag har försökt undvika att ta upp det under just det här lilla samtalet, eftersom när man på den egna domstolen berättar när man har varit på någon resa i något samarbetsland. Så har det en tendens att bli väldigt anekdotiskt just kring saker som ligger vid sidan av det vi faktiskt gör där. Nu har vi pratat om det vi faktiskt gör, och det som är anledningen till att vi håller på med det. Men med det följer ju en oändlig massa andra roliga saker som man gör. Man träffar människor man är på platser möter kulturer och där det ibland uppstår absurda saker. Jag har bland annat någon gång dansat disco i en minibuss på den turkiska landsbygden för att ta ett exempel. Det såg jag inte komma. Jag har sett turkiska domare dansa till Loreens Euphoria i samband med sammanträde. Som en introduktion till en programpunkt. Det finns allt i det här samarbetet. Jag kan verkligen rekommendera alla som är intresserade av att dela med sig av sina kunskaper som domare och dela med sig framför allt av den svenska domarrollen, för den är efterfrågad internationellt. Vi är jämförelsevis väldigt, väldigt bra domare i Sverige och det tycker jag vi ska bjuda på. Och själv får man med sig någonting ännu mycket större hem. Man får en känsla av att delta i någonting som är större än en själv, större än det svenska domstolsväsendet, och som i förlängningen faktiskt bygger demokratiska rättsstater över hela världen.

FREDRIK LASSEN: Trevligt. Tack så mycket!

FREDRIK BOHLIN: Tack

CHRISTOFFER: Tack så mycket!

FREDRIK LÖNDAHL: Stort tack till Jonas, Christoffer, Fredrik och Fredrik för ett intressant och givande samtal. Nästa avsnitt av hovrättens jubileumswebbinarium kommer att sändas den 22 april från Hässleholms tingsrätt. Varmt välkomna att lyssna även då!